

"Siz Osmanlı'yı Nasıl Bilirsiniz?"

AMA HANGİ OSMANLI?

PROF. DR. EKREM BUĞRA EKİNCİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	7
I. BÖLÜM / OSMANLI'YI ANLAMAK	
OSMANLI DEVLETİ NE ZAMAN KURULDU?	13
OSMANLI HANEDANINDA KİM KİMDİR?.....	17
KURU KAVGA DEĞİL!.....	20
CENNET, KILIÇLARIN GÖLGESİ ALTINDADIR	23
KIZIL ELMA NEREDE?.....	26
OSMANLI ARMASININ SIRRI.....	29
SANA SELÂM EY OSMANLI SANCAĞI!.....	33
AMAN RÜTBEBE DİKKAT!	36
ATEŞ İSTİDASI	39
OSMANLI DEVLETİ'NİN KANUNU NEYDİ?.....	42
FRANSIZ MEDENİ KANUNU'NA GALİP GELEN MECELLE	46
ESKİDEN DAVASI OLAN ÖNCE MÜFTÜYE GİDERDİ	49
ADALET DAİRESİ'NİN İÇİ VE DIŞI	52
OSMANLILARDA ANAYASA MACERASI	55
OSMANLI DEVLETİ DE YARGI REFORMU YAPMIŞTI.....	60
VAKIFLARA PADİŞAH BİLE EL KOYAMAZ!.....	64
NÂMEŞRU NESNEYE EMR-İ SULTANÎ OLMAZ!	67
OSMANLILARDA KARDEŞ KATLİ	70
SARAYIN SİYASET MEKTEBİ: ENDERUN'DAN MÜLKİYE'YE	77
AMERİKA'YA NUMUNE OLAN DEVŞİRME USULÜ	84
AŞİRET ÇOCUKLARI İSTANBUL'DA	87
ŞEHZADELERİ HAYATA "LALA" HAZIRLARDI.....	90
KONUŞAMAYAN ÇOCUKLARI GETİRİP SADRAZAMA OKUTURLARDI.....	94
AYYILDIZLI PASAPORTA ŞAPKA ÇIKARILDIĞI ZAMANLAR.....	97
OSMANLILARDA EKONOMİK HAYAT NASIL YÜRÜRDÜ?.....	100
PARALI ASKERLİKTEN MECBURİ ASKERLİĞE	103
SİYASETİN MEKTEBİ Mİ OLUR?.....	106
HER PADİŞAHIN KENDİ MARŞI VARDI.....	109
TIMARLI SİPAHİDEN KÖY AĞASINA	115
HAREMAĞALARINA DAİR.....	120

PEYGAMBER OCAĞINDA ALAY İMAMLARI.....	125
OSMANLI SARAYI'NDA DİLSİZ VE CÜCELER.....	128
İLK OSMANLI SİGORTACILARI: DERBENTÇİLER.....	130
OSMANLI DONANMASI DÜNYADA BİR NUMARA.....	132
DERYANIN ÜSTÜNE KURULAN CÂMÎ.....	135
YAYA KALDIN TATAR AĞASI!.....	140
VÂLİNİ KENDİN SEÇ, VERGİNİ ÖDE, İCABINDA ASKER VER!.....	145
AH ŞU KAPİTÜLASYONLAR!.....	149
DALMAÇYA'DA BİR OSMANLI İSTİHBARAT MERKEZİ.....	152

II. BÖLÜM / OSMANLI'YI ANLATMAK

RUMELİ'DEKİ OSMANLI GÂZİLERİ: EVLÂD-I FÂTİHÂN.....	157
NÂMAĞLUP BİR HÜKÜMDAR: EMİR TİMUR.....	160
SEMAVNE KADISI OĞLU ŞEYH BEDREDDİN.....	164
DÜNYA MÜSAMAHAYI SULTAN FATİH'TEN ÖĞRENDİ.....	168
YAVUZ SULTAN SELİM'İN İNCİLİ KÜPESİ.....	171
ŞAHA DOĞRU GİDEN KERVAN.....	175
SON ABBASÎ HALİFESİ, OSMANLI HİZMETİNDE.....	178
PADİŞAHIN KALBİNDE TAHT KURAN HÜRREM SULTAN.....	181
BABASININ GÖLGESİNDE KALAN BİR PADİŞAH.....	186
MİHRÜMAH SULTAN CÂMÎ'NİN SIRRI.....	190
TALİHSİZ BİR PADİŞAH: SULTAN İBRÂHİM.....	194
LALE DEVRİ.....	199
SEYYAH-I ÂLEM VE NEDİM-İ BENÎ ÂDEM EVLİYA ÇELEBİ.....	202
TEKNİK ÜNİVERSİTE'NİN KURUCUSU PADİŞAH.....	205
DÜNYADAN BİR ÂDİLE SULTAN GEÇTİ... ..	209
DÖRT PADİŞAH BABASI SULTAN ABDÜLMECİD.....	214

III. BÖLÜM / OSMANLI DÜNYASINI ARALAMAK

OSMANLI DEVLETİ'NİN KAZANDIĞI SON HARB.....	223
ÇANAKKALE'Yİ BİR GEÇEN PİŞMAN, BİR GEÇMEYEN!.....	226
BİR OSMANLI KARDEŞLİĞİ: TÜRKLER VE ARAPLAR.....	230
KÜRTLER NASIL OSMANLI VATANDAŞI OLDU?.....	234
OSMANLI HANEDANI VE KUREYŞ.....	238
OSMANLI ÜLKESİNDE YAHUDİLER.....	242
OSMANLI CEMİYETİNDE ENTERESAN BİR TOPLULUK: SABETAYCILIK VE DÖNMELER.....	245
OSMANLI HÂKİMİYETİ MACARLARA YARADI.....	249
İNGİLTERE VARLIĞINI OSMANLILARA BORÇLUDUR.....	253
OSMANLI TİCARETİ İNGİLİZ İPOTEĞİNDE.....	256
FRANSA DOSTLUĞU, TÜRKLERE UÇUR GETİRMEDİ.....	259
İNDEKS.....	263

ÖNSÖZ

“Ama hangi?” suali muhataplarını şaşırtabilir. Cevabı “Elbette ki bir tane” olmalıydı. Ancak günümüzde tarihçisinden sıradan insana kadar pek çok kimsenin kafası karışmış vaziyettedir.

Son zamanlarda Osmanlı tarihine karşı giderek artan bir alâka görülüyor. Esasen bu alâka Osmanlı Devleti’nin 700. kuruluş yılı sayılan 1999’da başladı. Zamanın erkânı tarafından çeşitli bahanelerle geçiştirilen bu yıldönümü, yine de çoğu kişinin merakını uyandırmaya yetti. Bunda Osmanlı coğrafyasının ehemmiyetini giderek artırmasının ve Osmanlı Devleti’nin tarihte bir başarı hikâyesi yazmış olmasının mühim rolü olduğu düşünülebilir. Asırlarca Osmanlı hâkimiyetinde yaşamış ülkelerde olsun, Osmanlı Devleti ile yakın siyasi, ekonomik ve kültürel münasebetler içinde bulunan diğerlerinde olsun, Osmanlı tarihi, kültür ve medeniyeti her geçen gün daha çok konuşuluyor, merak ediliyor. Bu ülkeler, kendileri ile Osmanlılar arasında ehemmiyetli bir irtibat görüyorlar.

Memleketimizde, sıkıcı mektep derslerinden olsa gerek, tarihi seven azdır. Buna rağmen hep tarih ile iç içe yetiştirildik. Bizde tarih, belli kişileri yüceltmek, başkasını kötölemek için güçlü bir vasıta olarak kullanılırdı. Tarihe merakım ilk mektep üçüncü sınıfta elime geçen küçük resimli bir Osmanlı Tarihi kitabı ile başladı. O zamanlar çevremizde Osmanlı zamanını yaşamış insanlar hayattaydı. Anlattıklarını dinlemeye veya okumaya doyamazdık. Ne var ki, resmî ağızlardan işittiklerimizle bu dinlediklerimiz aynı şeyler değildi. İşte tarihin farklı yüzleri olduğunu böylece keşfetmeye başladım. Kitaplarda yazan, mekteplerde öğretilen tarih başka, hususi meclislerde biraz temkinli sesle anlatılan tarih başkaydı.

Malum, tarih olup bitenlerin bizzat kendisi değil; insanların hafızalarında kalanların ifadesidir. İnsanlar çeşit çeşit, bakış açıları farklı farklı olunca, anlatılanların da birbirine benzememesi elbette tabii

bir durum... Üstelik artık olup bitenleri motamot anlatan, ne işittiyse doğru-yalan süzgecine vurmadan yazan vakanüvis tarihçilerin devri geride kaldı. Şimdi tarihî hâdiseleri tefsir ve birbiriyle mukayese edebilen tarihçiler aranıyor. Fransız İhtilâli'ni, "insanlığın büyük zaferi" diye vasıflandıran bir solcu tarihçi Albert Mathiez'den okumak var; bir de "insanlığın temeline atılan dinamit" olarak gören monarşist Albert Sorel'den. Tarihçinin, şahsiyetini, hüviyetini bir yana koyarak tarih anlatması umulmaz. Hiçbir devre ve ülkeye ait olmaması gerektiği söylenemez. Ama hiç değilse takıntılardan, saplantılardan, peşin hükümlerden kendisini arındırması, dürüst olması beklenir. 1789 Fransız İhtilâli'nin başlangıcı olan Bastille Baskını, bugün Fransa'da millî bayramdır. Ama despot iktidarın hürriyetinden mahrum ettiği vatanseverleri kurtarmak için girdikleri zindanda isyancıların yedi adi mahkûmdan başka kimseyi bulamadığını bilseler acaba insanlar ihtilâl ve bugün hakkında ne düşünürlerdi? Belki de Bastille'i bunun için yıktılar; hakikat ile beraber tarihe gömdüler.

Tarihçiler, buldukları deliller ışığında, müktesebatlarına göre konuşurlar. Vardıkları neticelerin farklı olması çok normaldir. Ama eğer tarih ideolojilerin beslendiği bir kaynaksa, tarihçiler, bunların milis kolunda ise, hele tarihi yapanlar yazıyorsa, ortada esaslı bir problem var demektir. Bizde bilhassa Osmanlı tarihi böyle bir sıkıntı yaşamaktadır. Bir tarafta dezenformasyon (Şunları öğrenebilirsiniz; şu sahaya girilmez!), öte tarafta dezenfektasyon (Şu şahıslar faydalıdır, şunlar zararlı; şu hâdiseler iyidir; şunlar kötü!) tarih meraklılarını hep şaşırttı. Tarihçileri de mevzilenmeye sevk etti. Böyle olmasaydı, belki hâdiseler daha doğru ve etraflı bir şekilde anlatılabilir; kutuplaşmalar yaşanmazdı.

Bizde tarihî gerçeklere aykırı filmler yapılır, romanlar yazılır. Gerçeği bilenler dizlerini döver. Bilmeyenler gerçek bu sanır. Ama film yapımcılarına, romancılara kızılmaz. Onlar da bunu tarihçilerden öğrenmiştir. Tarihçiler, yukarıda saydığımız sebeplerden dolayı yaptığı işi sevmemektedir ya da bezmiştir. Bizim mekteplerde okutulan tarih, tarihi sevdirmemek üzere tertiplenmiştir. Bu fonksiyonunu hakkıyla da yerine getirebilmektedir.

Çapraz okuma elbette çok mühimdir. Ak diyenin karşısında kara diyen mutlaka vardır. Marifet, gerçek rengi bulabilmektir. Tarih tenkidi için akliselim ve ehliyet yanında, birtakım yardımcılarına müracaat

gerekir. Biraz Arapça ve Farsça bilmeden, İslâmiyet başta olmak üzere semavî dinleri öğrenmeden Osmanlıları bilmek de, anlamak da neredeyse imkânsızdır. Cariyenin, aynı zamanda efendisinin zevcesi olduğunu bilmeyen birisi, rahatça çıkıp “Padişahların veled-i zina olduğunu keşfettim” diye haykırabilir.

Bizlere gösterilen, tanıtılan, anlatılan Osmanlı şöyledir: Herkesin canı padişahın iki dudağı arasındadır. Padişahlar zalimdir. Keyfine düşkündür. Basit şahsiyetlerdir. Ulema yobazdır. Her terakkiye karşıdır. Matbaayı yasaklamış, rasathaneyi yıktırmıştır. Halk fakirdir. Memleket yokluk içindedir. İnsan hakları yoktur. Demokrasi bilinmez. İlim ve fenden kimsenin haberi yoktur.

Halbuki, Yahudiler Avrupa'nın her köşesinden zulüm görüp kovulurken, Sultan II. Bayezid vatandaşlık vermiş; torunu Sultan Mecid, tıp fakültesinde okuyan bir tek Yahudi talebe için, kendi dinine uygun mutfak kurulmasını emretmiştir. Osmanlı donanması gayrimüslim neferlerin dinî bayramlarında demir atardı. Şeyhülislâm, gerektiğinde Yavuz Sultan Selim gibi sert padişahın icraatını hukuka aykırı bulup önleyebilirdi. Osmanlı Devleti yıkıldığında, rejimi çok partili bir demokrasi idi.

Telgrafı bulana memleketinde kimse yüz vermezken, Sultan Mecid, kendisini davet edip telgraf hattı kurdurmuş; dünyada ilk telgrafı çeken kimse olmuştu. Pasteur kuduz mikrobunu bulduğunda, Avrupa'da ciddiye alınmamış; Sultan Hamid, bir nişan ve teşekkür mektubu göndererek, buluşunu dünyada ilk defa tatbik etmiştir. Akıl hastaları Avrupa'da içine şeytan girmiş diye yakılarak öldürülürken, Osmanlılar akıl hastaneleri kurarak delileri hasta kabul etmiş; kuş ötüşü, su sesi, musikî ve meşguliyet ile tedavi etmiştir.

Kanun önünde sınıf ve mevki farkı gözetilmeksizin fertlerin eşitliği prensibi, Fransız İnkılâbı'ndan çok evvel Osmanlı Devleti'nde neşredilen kanunnâmelerde yer almıştır. Osmanlılarda adalete verilen bu ehemmiyet, yakın ülkelerdeki halk arasında kendilerine büyük bir itibar kazandırmış, hatta Hıristiyan Balkan halkları, kendilerine hüsn-i kabul göstermiştir.

Osmanlılar asırlarca İslâm dininin bayraktarlığını yaptılar. Balkanlar ve Kafkasya'da çok sayıda yeni halkların bu dine girmesine vesile oldular. Haçlı seferlerini defalarca durdurarak, dünya Müslümanlarına büyük bir iyilikte bulundular. Bu vesileyle İslâm dünyasında büyük bir iti-

bar kazandılar. Sadece Müslümanlar değil, Avrupalılar bile bu başarı hikâyesinin sırrını çözmeye çalıştılar. İngiltere kralı VIII. Henry, zamanının bu süper gücüne bir heyet göndererek müesseselerini tetkik ettirdi.

Osmanlılardan kalma binalar, ihtişamlı, ama sıcak yapısıyla göreni hayran bırakıyor. Yanı başlarında yapılan modern binaların kasvetli duvarları bir-iki sene içinde çatlarken, onlar asırlara meydan okurcasına arz-ı endam ediyorlar. Kumaşlar, kitaplar, basit ev eşyaları bile zarafeti, kalitesi ile bugün bile göz dolduruyor. Birinci Cihan Harbi felaketi, koca imparatorluğu, ülkeleri, teb'ası ve müesseseleriyle tarihe gömdü. Eski Osmanlı imparatorluğu topraklarında irili ufaklı pek çok devlet kuruldu. Bu devletler, her sahada halef oldukları Osmanlı müesseselerini devam ettirdiler. Şu anda bile Yargıtay'ından ordusuna, üniversitesinden tapu dairesine, hemen her müessese Osmanlılardan kalmadır.

Osmanlı Devleti, zamanının hep ilerisinde olmaya çalıştı, elinden geldiğince geleneklerine sahip çıktı, insan ve hayvan haklarına, Müslüman olmayanların can, mal ve din hürriyetine saygı gösterdi. Herkese tarafsızlık dersi verirken, bütün bunları görmezden gelmek insafa sığmaz. Boşuna "Yiğidi öldür, ama hakkını yeme!" dememişler. Olup biteni iyi-kötü ayırmadan açıkça ortaya koymak en iyisidir. Kararı okuyucu versin.

Elinizdeki kitap ne bir müdafaanâmedir; ne de hiç kimsenin bilmediklerini ortaya çıkarma iddiasındadır. Osmanlı tarihi hakkında bugün çoğu kişinin unuttuğu gerçeklere dikkat çekmek arzusuyla yazılmıştır. Unutulmuş maziye ışık tutmaya çalışmaktadır. Kardeş katli, Osmanlı'nın kanunu, Hürrem Sultan, Sultan İbrahim, Yavuz Sultan Selim'in küpesi, Osmanlı arması, harem hayatı, haremağaları, gayrimüslimler ve dönemler, Avrupa'yla münasebetler üzerine az veya yanlış bilinen mevzulara temas etmektedir.

Bu kitabın hazırlanmasında yardımcı olan herkese minnettarım. Bilhassa kitabın basılmasında emeği geçen Adem Koçal Bey'e de teşekkür etmek boynumun borcudur.

Ekrem Buğra EKİNCİ

İstanbul 2013

I. BÖLÜM
OSMANLI'YI ANLAMAK

OSMANLI DEVLETİ NE ZAMAN KURULDU?

1999 senesi Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun 700. yıldönümü idi. Ancak zelzeleyi bahane eden zamanın cumhurbaşkanı sayesinde kutlamalar çok sönük geçmişti. O zaman bile bu tarihin doğru olup olmadığı münakaşa edilmemişti. Geçenlerde kıdemli bir tarihçimizin, Osmanlı Devleti'nin 1302 senesinde, Yalova yakınlarında Bizanslılara karşı kazandığı Bafeus Muharebesi'nden sonra kurulmuş sayılması gerektiğini söylemesi Yalovalıları çok memnun etti şüphesiz. Mamafih Yalova, böyle tanıtıma ihtiyacı olmayacak kadar güzel bir yer... Eski köye yeni âdet getirmek de kolay değil.

Uçbeylikten Sultanlığa

Osmanlı Devleti'nin kuruluş tarihi kat'î değildir. Zaten devletlerin kuruluşu için belli bir tarih verilemez. Ancak işin resmiyete döküldüğü bir tarih elbette vardır. Devlet, belli bir zaman içinde teşekkül eder. Muvaffak olmuş bir isyan veya kazanılan bir muharebe devletin teşekkülünde mühim bir rol oynar. Ama bunlar da kuruluş tarihini kat'î olarak göstermez. Kaldı ki Osmanlılar Bizans'a tâbi değildi ki, bu muharebeden sonra ipleri kesip istiklallerini ilan etmiş olsunlar.

Osmanlı Devleti'nin esasını, Moğol istilasını takiben vatanları olan Türkistan'daki Mazenderan'ı terk ederek Anadolu'ya gelen Oğuzların Kayı boyundan aşiretlerin kurduğu bir beylik teşkil eder. Ahlat'a yerleşen bu aşiret, Moğol tehdidi üzerine buradan da kalkarak Batı'ya yürüdü. Aşiretin beyi Gündüz Alp (Süleyman Şah) Pasinler Ovası'nda vefat edince yerine oğlu Ertuğrul Gazi geçti. Diğer iki oğlu ise Ahlat'a döndü. Selçuklu sultanı Alâeddin Keykubad, Yassıçemen Harbi'nde kendisine yardım eden bu aşiretin Ankara yakınlarındaki Karacadağ'da yurt tutmalarına müsaade etti. Sultan, ertesi sene (1231) İznik'teki Bizans imparatorluk ordusuyla Eskişehir yakınında yaptığı muharebedeki yardımları sebebiyle Söğüt'te bulunduğu Ertuğrul Gazi'ye Söğüt'ü

kışlak, Domaniç'i yaylak olarak verdi. Böylece Osmanlı Uçbeyliği kurulmuş oldu. Uçbeyi, şüphesiz fevkalâde salâhiyetli bir Selçuklu valisi idi. Beyliğin ilk reisi Ertuğrul Gazi (1191-1281), sonra oğlu Osman Gazi'dir (1258-1324). Her ikisi de bey unvanı ile anılırdı.

Ortaçağ'da büyük devletler zayıflayınca, uzak vilayetler önce muhtar, sonra müstakil olmuşlardır. Abbasîlerde de, Selçuklularda da böyledir. Söğüt'teki bu küçük beylik de zamanla istiklalini elde etmiştir. İyi de ne zaman?

Benim İznim Yetmez mi?

Bazı tarihçilere göre bu tarih Eskişehir yakınlarındaki Karacahisar'ın fethedilip, burada Abbasî halifesi ve Selçuklu sultanının yanı sıra Osman Gazi adına da hutbe okunduğu; kadı tayin edildiği ve sikke kesildiği 1284 senesidir. Bunlar bir devletin hâkimiyet alametleridir. Kadı tayin edip hutbe okunması için sultandan izin alınması gerektiği hatırlatılınca Osman Gazi, "Ben kimsenin hâkimiyetinde değilim. Bu şehri kılıcım aldım. Sultanın ne dahli var ki izin alayım? Benim iznim yetmez mi? Ona sultanlık veren Allah bana da gazâ ile hanlık verdi. Eğer minneti şu sancak ise ben kendim dahi sancak kaldırıp düşmanlarla uğraştım. Eğer ben Selçuklu hanedanındanım derse, ben de Gökalp oğluyum derim. Eğer bu ülkeye ben onlardan önce geldim derse, benim dedem de ondan evvel geldi" cevabını verdi. Bu hâdise Âşıkpaşa'ya göre 1299; Kemalpaşazâde'ye göre ise 1289 yılında cereyan etmiştir. Selçuklu sultanı, o sene Osman Gazi'ye uçbeylerinin hâkimiyet alametleri olan tuğ, tabl (mehter) ve menşur (berat) gönderdi. Böylece Osman Gazi, doğrudan Konya'daki sultana bağlanmış oldu.

Osman Gazi'ye Biat

4 Cemâziyel-ülâ 699 (27 Ocak 1300) tarihinde Selçuklu sultanı III. Alâeddin Keykubad'ın, Gazan Han tarafından hapsedilmesi üzerine eski Türk geleneğine uygun olarak serhad beyleri Osman Gazi'ye biat etti. Sultan II. Abdülhamid zamanında Maarif Nezâreti bu hâdiseyi Osmanlı Devleti'nin kuruluş tarihi olarak kabul etti. O zaman kullanılan Rumî takvim hesabına göre yıl Mart ayında başladığı için, bu tarih 1300 değil, sehven 1299 olarak kabul görmüştür. Kemalpaşazâde gibi büyük tarihçiler de bu tarihi beylikten sultanlığa geçiş olarak verirler. Hatta Sultan Hamid, Karakeçili aşiret gençlerinden hususi bir muha-

fız alayı kurmuş; bu alaya “Söğütlü Ertuğrul Alayı” denmiştir. Osmanlı Devleti’nin kurulduğu Bilecik ise Ertuğrul Sancağı diye anılırdı.

Rivayete göre Ertuğrul Gazi, topladığı arazi vergisinden hissesine düşen miktarı vermek üzere oğlu Osman Bey’i Konya Selçuklu sarayına göndermişti. Bu sırada sultan vefat etmiş ve Konya’da yaşanan taht kargaşasının ortasına düşmüştü. Halk beldenin en büyük âlimi sıfatıyla Mevlânâ’nın oğlu Sultan Veled’e biat etmişti. Onsekiz gün bu makamda kalan Sultan Veled, istikbâli görürcesine bu yiğit gence dua edip kılıç kuşatmıştı. Tarihçiler, kılıç kuşanma geleneğinin mâzisini buna dayandırır. Bu sebeple padişahlara umumiyetle Konya Mevlevihânesi çelebisi kılıç kuşatırdı. Bu rivayete bakılırsa Osmanlı Devleti’nin kuruluşu daha Ertuğrul Gazi’nin sağlığındadır.

Tâbiyetin Sonu Yok

Ertuğrul Gazi, Kastamonu sipehsâlârı (büyük uçbeyi) Çobanoğulları’na; bu Konya’daki Selçuklu sultanına; Moğol istilasından sonra Selçuklu sultanı Tebriz’deki İlhan’a; o da Pekin’deki Kubilay Han’a tâbi idi. Uçbeyleri ilhana cüz’î bir vergi ve gerektiğinde asker verirlerdi. Osman Gazi de babası gibi Selçuklu sultanına tâbi bir uçbeyi idi. Bu bakımdan ilk müstakil hükümdar, Orhan Gazi kabul edilir. Osmanlı Beyliği’nin Selçuklu ve İlhanlılara bağlılığı, 1308’de Selçuklu hanedanının çöküşü ve 1335’te Hüdâbende İlhan’ın vefatına kadar devam etmiştir. Bazı tarihçilere göre Osmanlı Devleti’nin esas kuruluş tarihi 1308 veya 1335 tarihleridir. Ancak bu bağlılığın çok sathî ve görünüşte olduğu açıktır.

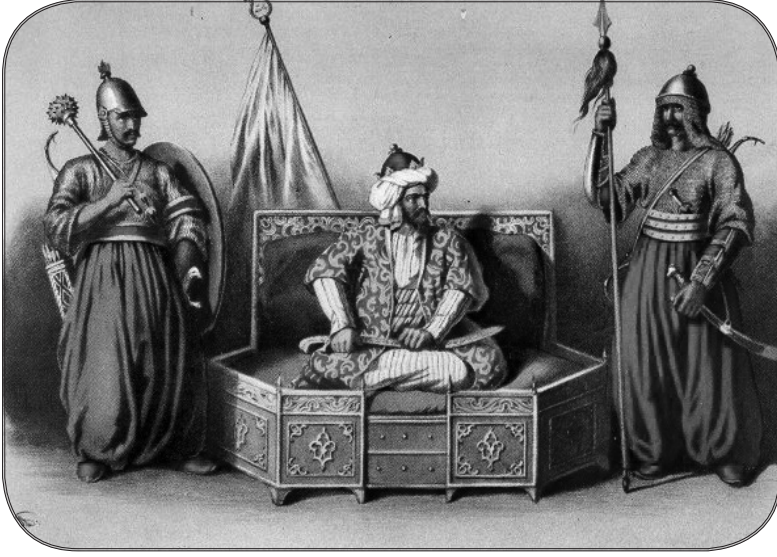
Osmanlı Devleti, 1402 yılındaki Ankara mağlubiyetinin ardından Timuroğulları’na tâbi olmuş; 1447’de Sultan Şahruh’un vefatıyla bu bağlılık da sona ermiştir. Osmanlılar, çevrelerindeki beylikleri birer ikişer hâkimiyetleri altına alıp Anadolu birliğini temine hemen hemen muvaffak olmuş; Selçukluların tam halefi sayılmışlardır. Bu bakımdan 1299, beylikten sultanlığa; İstanbul’un fethedildiği 1453 de sultanlıktan imparatorluğa geçiş olarak kabul görmüştür.

1302’ye Gelesiyeye...

Yalova (Yalakabad), Osmanlıların ilk fethettiği beldelerdendir. Fethin tarihi 1323 senesidir. Şüphesiz 1302 tarihli Bafeus Muharebesi’nden çok önce Osman Gazi bir hükümdar gibi icraatta bulunuyordu. Mesela fethettiği toprakları Abbasî-Selçuklu geleneğine uygun olarak silah

arkadaşlarına dirlik olarak dağıtmıştır. Vergi toplamış, kadı tayin etmiş, komşu devletlerle anlaşmalar yapmıştır.

Anlaşıyor ki Osmanlı Devleti'ne kat'î bir kuruluş tarihi tespit etmek zordur. Bu aslında çok da mühim değildir. Erken devir Osmanlı tarihine merakı ile tanınan Sultan Hamid'in devrinde kuruluş yılı olarak 1299 benimsenmişti. Demagojiye kapılmadan, bu tarihi kabul etmenin hiç mahzuru olmasa gerekir.

Osman Gazi

OSMANLI HANEDANINDA KİM KİMDİR?

Osmanlı hanedanının hukuki statüsü, asırlar boyu kanunnâmeler ve geleneklerle tayin olunmuştur. Hanedan, padişah oğul ve kızları (şehzade ve sultanlar) ile oğulların nesilden nesile devam eden oğlan ve kız çocuklarından müteşekkildir. Nitekim şer'î hukukta oğul ve kızlar ile, oğlun oğul ve kızları vâris olup aileden sayılır. Bunlar varken, kızların çocukları aileden sayılmaz ve vâris olamaz.

Kendi Sicilleri Vardı

Şehzade ve sultan, diğer hanedanlardaki hükümdar oğulları ve kızlarına verilen prens-prenses (Avusturya'da arşidük-arşidüşes; Rusya'da grandük-grandüşes) unvanının muadilleri idi. Padişah ve şehzade zevceleri ile sultan eşleri ve çocukları, hanedan âzâsı değil; hanedan mensubu idi.

Monarşilerde hanedan vatandaş statüsünde değildir. Mamafih bu statü, zannedilenin aksine, hanedan mensuplarına halka nazaran daha ağır mükellefiyetler yükler. Umumî nüfus sicillerine değil, saraydaki hanedan siciline kaydedilir. Hanedan mensupları, hususi hayatlarında padişahların koyduğu kaidelere uymak zorundaydı. Şehzade ve sultanlar ile padişah ve şehzade zevceleri, padişahın izni olmaksızın evlenemez; evlenirse, hanedanla alâkalı haklarını kaybederdi. Oğlu olan padişah zevcesi artık kimseyle evlenemezdi. Çünkü şüphesiz padişahın bir üvey babası tasavvur edilemez.

12 Yaşında Sancakbeyi

Padişah oğullarına şehzade denirdi. Şehzadeler önceleri sultan ve sonraları efendi unvanıyla anılırdı (Cem Sultan ve Burhaneddin Efendi gibi). Küçükken anneleriyle, büyüdükleri zaman kendilerine tahsis edilen dairelerinde hususi hizmetkârlarıyla ve Hasoda'dan tayin edilen lalaların nezâretinde yaşarlardı. 12 yaşlarına gelince maiyetleri ve

anneleri ile Konya, Manisa, Amasya gibi sancaklara sancakbeyi olarak gönderilirlerdi.

Bu usul XVII. asır başlarına kadar sürmüŝ; bundan sonra şehzadeler sancağı çıkarılmayıp sarayda oturmuŝlardır. Hareme bitiŝik çeşitli odalar ve oniki daireden müteŝekkil bu daireye, etrafındaki ŝimŝir ağaçları sebebiyle ŝimŝirlik adı verilirdi. Salon duvarlarındaki kafes motifinden dolayı manalı bir şekilde “kafes” de denilen ve küçük bir bahçesi bulunan ŝimŝirliđin etrafı duvarla çevrili idi. şehzadeler, aileleri, cariye ve ağalarıyla beraber burada yaŝar; merasimler dıŝında pek dıŝarı çıkmaz; fazla kimseyle de gürüŝmezdi.

Bu devirde ŝehzadelerin çocuk yapmasına izin verilmediği yaygın bir kanaattir. Osmanlı kaynaklarında bulunmayan bu iddiayı nakzeden misaller vardır. Doğrusu, istikbali pek de parlak görmeyen şehzadeler bu hususta kendi rızâlarıyla bir kontrol yapmıŝ olabilir.

ŝehzadelerin çocukları da şehzade veya sultan olarak anılırdı. ŝehzadelerin hususi tahsisatları varsa da, diğer devletlerdeki prenslere, hatta kendi kız kardeŝlerine nazaran mali ve siyasi bakımdan çok zayıf bir statüde tutulmuŝlardır. şehzadeler, son devirde artık saray dıŝında yaşamaya; meslek sahibi olup çeşitli memuriyetler almaya baŝlamıŝtır.

Servetlerini Hayırda Harcadılar

Padişah kızları sultan unvanı ile anılırdı (Mihrumah Sultan gibi). Padişahların siyasi maksatlarla Anadolu beyliklerinden kız almalarına mukabil; sultanlar da bu beyliklere gelin giderdi. Zamanla vezirlerle evlendirilmiŝlerdir. Böylece hem baŝarılı devlet ricâli taltif edilmiŝ; hem de bunlar saraya bağlanarak, kendi aralarında evlilik yoluyla yakınlıklar kurulmasının önüne geçilmiŝtir. Hanedan içinde evlilikler çok azdır. Sultanlar, dilerse kocasını boŝamak salahiyetiyle evlenirlerdi. şer’i hukuk, kadına bu hakkı verir. Sultanlar evlendikten sonra kocaları ve maiyetleriyle ayrı bir sarayda otururlardı. Sultan eşleri, kimin kocası olursa olsun padişahın damadı sayılır ve “dâmâd-ı hazret-i ŝehriyârî” diye anılırdı. Damatlar, boŝanma ile protokoldeki yerlerini ve evlilik sayesinde kazandıkları bütün unvanlarını kaybederdi.

Padişah kızlarının oğullarına “sultanzâde”, kızlarına da “hanım-sultan” denirdi. Sultan Fatih, kızlarının oğullarına sancakbeyliğinden yukarı rütbe verilmesini yasaklayarak, cemiyette ikinci derecede soy-

luluğun teşekkülüne engel olmuştur. Sultanlar şehzadeler gibi değildi. Daha rahat ve zengin yaşardı. Servetlerini hayır eserlerine harcar; şehrin fakirlerine sadaka, evlenecek kızlara çeyiz vererek tüketirlerdi. Bu sebeple sürgünde çok dara düşmüşlerdir.

Bir Devrin Sonu

Saltanat ve ardından halifelik kaldırılınca, 3 Mart 1924 tarihli kanunla hanedana mensup şehzadeler, sultanlar ve sultan çocukları ile eşleri hayatta bulunan padişah ve şehzade zevceleri ile damatlar olmak üzere 155 kişi vatandaşlıktan ihraç olunarak üç gün içinde sınır dışı edildi. Kanuna dâhil olmadıkları halde ebeveynleri veya çocukları ile sürgüne gitmek zorunda kalanlarla bu sayı 200'ü buldu. Sürgünde efendilerinden ayrılmayan emektarlar da sayılırsa, sürgünlerin sayısı yüzlercedir. Bunların transit olarak bile ülkeden geçmesi yasaklandı. Kendilerine mallarını bir yıl içinde tasfiye etmeleri, aksi takdirde hazineye kalacağı bildirildi.

Hemen hepsi vatansız, pasaportsuz olarak yaşadı. Bankalarda paraları, yanlarında nakitleri olmayan bu insanların çoğu, sürgünde tarifsiz sıkıntılar çekti; açlıktan ölenler bile oldu. Ama asalet ve şereflerine uygun yaşamaya çalıştılar. Geride bıraktıkları malları da şunun bunun elinde çarçur edildi. Oğuz Han neslinden ve tarihin en eski hanedanlarından Osmanlı hanedanı böylece siyaset sahnesinden çekilmiş oldu. 1952 yılında hanedanın kadın mensuplarına, 1974 yılında da tümüne ülkeye dönme izni verildi.

KURU KAVGA DEĞİL!

Osmanlı Devleti'nin esasını gazâ ruhu teşkil ederdi. Az zamanda üç kıtaya ve açık denizlere yayılması; sağlam bir teşkilat ve güçlü bir cemiyet kurması bu sayede olmuştur. Gazâ (cihâd), "Allah yolunda savaşmak" demektir. Nitekim Osman Gazi, oğluna meşhur vasiyetinde şöyle diyor: "Bizim yolumuz Allah yoludur. Maksudumuz Allah'ın dinini yaymaktır. Yoksa kuru kavga ve cihangirlik davası değildir!"

Zafer Muhakkaktır

Savaş eğer meşru ise, birlik beraberlik de muhafaza edilip kumandanın emirlerine harfiyen uyulursa, zafer muhakkaktır. Osmanlı ordularını zaferden zafere koşturan işte bu hassasiyet olmuştur. Bu sebeptendir ki halk, 93 Harbi, Trablusgarp Harbi, Balkan Harbi, Cihan Harbi gibi mağlubiyetlerin sebebini, başta meşru bir hükümdarın olmamasına bağlamıştı. İttihatçılar, İslâm âleminin gözünü boyamak için cihâd-ı ekber ilan etmişti ama kimse bunu ciddiye almadı. Çünkü cihâd-ı ekber, nefis ile mücadeleyi anlatan tasavvufî bir tabirdir. Savaş meşru ise zaten cihâddir, mukaddestir.

Harbe hükümet karar verir. Hükümdarın karar veya izin vermediği hiçbir mücadele meşru değildir. Bunu yapanlar, kendilerine ne isim verirse versinler, faaliyetleri meşru olmaz. Zafere ulaşması da aklen ve dinen mümkün değildir. Nitekim Hazret-i Peygamber, ancak Medine'ye hicret edip burada İslâm devleti kurulduktan sonra harbe karar vermişti. Onun için devlet olmadan, milislerin cihâd yapıyoruz diye düşmana saldırması; hele muharip olmayanları öldürmesi kabul edilemez.

Osmanlılar, 1- Düşman tecavüzlerini defetmek (meşru müdafaa) için; 2- Düşmanların elinde eziyet gören Müslümanların yardım çağrısı üzerine; 3-Düşmanın sulh anlaşmasını bozması sebebiyle savaşırdı. Nitekim toprak kazanmak, ganimet elde etmek veya insanları Müslüman yapmak için savaşılmaz. İslâmiyet'e çağrışı kabul etmediği gibi; insan-

Mohaç Meydan Muharebesi'ni gösteren bir minyatür

ların bu çağrıyla işitmelerine; işitenlerin de iman etmelerine engel olan diktatörlerin orduları ile savaşılır. Dolayısıyla harbin sebebi Müslüman olmayanların düşmanlığıdır. Cihâd, sulhü temin etmek için yapılır. Osmanlılar için sömürgecilik meçhul bir mefhum idi. Fethedilen ülkelerin bir kısmı vatan edinilir; bir kısmında da mahallî idareciler başta bırakılarak tâbi devlet statüsü tanınırdı.

Gücün Yetiyorsa Savaş

Taarruzdan evvel mutlaka yukarıda anlatılan merasim çerçevesinde düşmana harp ilan edilirdi. Nitekim siyer kitaplarında “Böyle yapılmalıdır ki, düşman, Müslümanların hâkimiyet ve mal kazanmak arzusuyla savaşmadıklarını görsün!” diye yazar. Düşman taarruzu mevzubahis ise buna gerek yoktur. Arada sulh anlaşması olan devletlerle harp yapılmaz. Eğer maslahat gerektiriyorsa, sulh anlaşmasının bozulduğu önceden bildirilmelidir.

Harbe kalkışmak için, düşmanla baş edebilecek kuvvette olmak gerekir. Eğer düşmanın gücü, Müslümanların gücünden çok fazla ise, saldırmak câiz olmaz. Sulh yapılır. Mağlup olacağını anlayan geri çekilir. Saldırırsa yüzde yüz öldürüleceğini bilen kimse saldırmaz. İntihar

taarruzu hiç câiz değildir. Çünkü Kur'ân-ı Kerim kendini eliyle tehlikeye atmayı yasaklar.

Müslüman, Müslüman'a Kılıç Çeker mi?

Savaş, yalnızca gayrimüslim düşman devletlerle yapılmaz. Devlete isyan edenlere, önce bir nasihat heyeti gönderilir. İsyân sebepleri araştırılarak, gerekirse ıslah edilir. Bu mümkün olmazsa savaşılır. Dinî ve siyasi zaruretler, Müslüman bir devletle savaşmayı gerektiriyorsa, bu da meşru olur. Çünkü İslâm hukukunda zulüm yasaklanmıştır. Can ve mallarına yapılan tecavüzleri fiilen defetmek için fertlere izin verilmiştir. Hatta bu yolda ölenler şehit sayılır. Çaldıran Harbi'ne, Şah İsmail'in Anadolu halkını Şifleştirme faaliyetleri sebebiyet verdi. Osmanlıların hep dostane münasebetler içinde bulunduğu Memlûk sultanının Şah İsmail'e yardımı ise, Mısır Seferi'ni doğurdu. Dünyanın en güçlü hükümdarı Emir Timur ile Yıldırım Sultan Bayezid arasındaki talihsiz harbe, tahrikçilerin iki taraflı hummalı faaliyetleri yol açtı. İki Müslüman ordunun harbinde biri tamamen haklı, diğeri tamamen haksız denilemez.

Bu Kadar Zahmete Değer mi?

Sultan Fatih, Erzincan üzerine yürüdüğünde, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan Bey, yaşlı annesini hediyelerle beraber padişahı karşılamaya gönderdi. Padişah kendisini büyük bir hürmetle karşıladı. Onun hatırına Uzun Hasan Bey ile sulh yapıp, Bulgar Dağı yoluyla Trabzon'a yöneldi. O zaman Trabzon, Rumların elindeydi. Dağ yüksek ve yolları çetindi. Padişah yaya yürüyordu. Uzun Hasan Bey'in annesi, "Oğlum, bir Trabzon için kendini bu kadar yormak revâ mıdır?" deyince, Sultan Fatih, "Vâlîde, İslâmiyet'in kılıcı benim elimdedir. Eğer bu meşakatlere katlanmayacak olursam, gazi unvanına da hak kazanamam. Yarın Allah'ın huzuruna çıktığım zaman mahcup olurum" cevabını verdi. Dağı böylece geçti. Trabzon'a indi ve şehri fethetti.

CENNET, KILIÇLARIN GÖLGESİ ALTINDADIR

Eski hukukumuza göre harbi, hükümdar veya onun vazifelendireceği bir kumandan idare eder. Kumandanın meşru emirlerine şartsız uymak mecburidir. Düşman şehri kuşatılınca, önce İslâmiyet’e davet edilir. Kabul etmezlerse, cizye karşılığı İslâm devletinin vatandaşı olmaları istenir. Bunu da kabul etmezlerse, harp kaçınılmaz olur.

Gücünüz Yettiğince Hazırlanın

Düşman ordusu kuvvetli ise, mal vererek sulh yapılabilir. Savaşta muharip olmayanlar öldürülmez. Ağaçlar kesilmez; ekinler yakılmaz; sular zehirlenmez. Ancak kumandan lüzumlu görürse, düşmanı zaafa uğratmak için bunlar da câiz olur. Harp kızışınca, askeri teşvik için kumandan “Yağma!” vadedebilir. II. Viyana Kuşatması’nın hüsrana uğramasının bir sebebi de Merzifonlu Kara Mustafa Paşa’nın askere yağma izni vermemesiydi.

Düşmana karşı her türlü silahla karşı koyulur. Mısır’ın fethinde Osmanlıların seyyar toplarına karşılık; Mısırlıların çakılı topları vardı. Bu sebeple Osmanlı taarruzuna karşı hiçbir varlık gösterememişti. Harpten sonra Tomanbay, Yavuz Sultan Selim’e “Cennet,

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa

kılıçların gölgesi altındadır.” hadisini okuyarak harbi kahramanlığı ile değil, ateşli silahların yardımıyla kazandığını söyleyince; Sultan Selim de Tomanbay’a “Düşmana karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet hazırlayın” âyetini hatırlattı.

Muharebe esnasında davullar vurur, mehterler çalar; askeri yiğitlendirirdi. Bu arada askerler arasında gezilip düşmanın yenilmeye yüz tuttuğu, sindiği gibi haberler yayılarak, askerin moralini düzeltmeye çalışanlar olurdu. Bu hususi vazifelilere “bozan” denilirdi.

Ganimetler

Harp kazanılınca, düşman malları ganimet sayılır. Beşte biri hazineye konulur, geri kalanı harbe katılan gazilere dağıtılır. Atlılara, atını kendisi getirdiği için, iki hisse verilir. Ganimet taksim edilirken, şehidin hissesi mirasçılara teslim edilir. Ganimet İslâm ülkesine getirilip taksim edilmeden önce kimse buna mâlik olamaz. Ancak İslâm ordusu, ihtiyaçları kadar yiyebilir ve kullanabilir. Harbe bilfiil iştirak etmeyip de casusluk gibi faaliyetlerde bulunan mücâhidler de ganimetten hak sahibidir. Muharebede yardımcı olan, mesela hastabakıcılık yapan köle, kadın ve çocuklar ile yol gösteren gayrimüslimlere, taksim edilmeden önce ganimetten bir miktar mal verilir. Ayrıca her asker, öldürdüğü düşmanın üzerindeki malik olur. Düşman arazisinin beşte dördünü, hükümdar hazineye alıp halka kiraya da verebilir. Osmanlılar, fethettiği toprakları hep böyle yapmıştır.

En Yüksek Rütbe

Muharebe esnasında aldığı yaradan dolayı harp meydanında hemen ölen Müslümanlar şehit olur. Haksız yere katledilen kimse de böyledir. Şehitlik, İslâm dini bakımından mühim ve yüksek bir mertebedir. Şehit, yıkanmayıp kefenlenmeden üzerindeki kanlı elbiseleri ile defnedilir. Harpte yaralanıp bir yere nakledilen ve az da olsa yiyip içen, uyuyan, tedavi gören veya bir çadıra sığınan veyahut da aklı başında olduğu hâlde üzerinden bir namaz vakti geçip de onu edâya kâdir olan kimseye “mürtes” denir. Mürtes yıkanır, kefenlenir. Bu sebeple maktul halîfelere Hazret-i Ömer ve Ali yıkanıp kefenlenmiş; fakat Hazret-i Osman yıkanmayıp üzerindeki kanlı elbiseleriyle defnolunmuştu.

Esirler

Esirler hakkında hükümdar muhayyerdir:

- 1-Eli silah tutanları öldürebilir.
- 2-Müslüman esirlerle değiş-tokuş yapabilir.
- 3-İhtiyaç varsa fidye karşılığı serbest bırakabilir.

4-Köle yapabilir. Böylece beşte biri devlete, beşte dördü de gazilere ait olur. Tarihimizde ekseriya bu son usul hem insanî olduğu, hem işgücü temin ettiği, hem düşmanın gücünü kırdığı, hem de potansiyel Müslümanlar meydana getirdiği için tercih edilmiştir. Zaten o devirde hemen her ülkede bu esaslar geçerliydi. Esir alınmadan teslim olanlar öldürülmezdi. Esir alındıktan sonra Müslüman olmak, köleliğe engel değildi. Ama ölüm ve değiş-tokuştan kurtulmuş olurdu.

Esirler, insanî muamele görme hakkına sahiptir. Eziyet ve işkence yasaktır. Hazret-i Peygamber, bir muharebede esirlerin güneş altında bekletildiğini görünce bunu şiddetle men ederek hepsinin gölgeye alınmasını emir buyurmuştu. Mağlup devletin halkından köle yapılmayanlar, ya ülkeyi terk eder ya da Müslümanlarla eşit haklara sahip bir vatandaş olarak yaşamaya devam ederdi.

KIZIL ELMA NEREDE?

Vaktiyle “Kızıl Elma’ya!” sözü, askeri cesaretlendirir, zaferin şifresini çözerdi. İyi de, Kızıl Elma ne idi, nerede idi?

Kızıl Elma, tarihte Türk cihan hâkimiyeti idealini temsil eden bir semboldür. Bunun da esasını i'lâ-yı kelimetullah da denilen gazâ ruhu teşkil eder. Bu da İslâm dininin her yerde işitilmesini temin etmek demektir. Kızıl Elma, öteden beri hükûmet erkânının da, askerinin de, halkın da haberdar olduğu bir ideal idi.

“Hakkın Beni Gönderdiği Yer”

Kimine göre Kızıl Elma müşahhas (somut) bir semboldür. Bizans tah-tının üzerinde ya da Ayasofya kubbesinden sarkan ve Hazret-i İsa’ya ait olduğu söylenen altın top yahut Ayasofya önünde İmparator Iustinianus heykelinin elindeki altın küre sebebiyle İstanbul Kızıl Elma olarak anılmıştır. Fetihden az evvel küre düşmüş ve bir daha yerine konamamış; bu da Bizans’ın düşüşüne işaret sayılmıştı. Üstelik imparatorun eli yeni fatihlerin memleketi olan doğuyu gösteriyordu.

İstanbul’un fethinden sonra, Papalığa ait San Pietro Kilisesi’nin bakır renkli kubbesinden veya mihrabındaki altın toptan dolayı Roma Kızıl Elma sayıldı. Roma’nın fethedileceğine dair hadis-i şerif sebebiyle Müslümanlar bu fethi odaklanmıştı. Bundan dolayı Kızıl Elma tabiri en çok Roma için kullanılmıştır. Yıldırım Sultan Bayezid, cülûs tebriki için gelen ecnebilere, “Roma’ya kadar gidip, atımı San Pietro mihrabında yemleyeceğim” demişti.

Zaman ilerleyip fetihler arttıkça Kızıl Elma mefhumu da değişmiştir. Evliya Çelebi Kızıl Elma’nın cihan hâkimiyeti idealinin hedefini teşkil eden ve Hıristiyanlığın merkezi pozisyonundaki altı meşhur “Frenk Şehri” olduğunu söyler. Bunlar Kızıl Elma Sarayı’nın bulunduğu Budin, Kızıl Elma Kilisesi’nin bulunduğu Estergon, İstolni Belgrad, çan kulesinde altın top asılı Sen Stefan Kilisesi sebebiyle Beç (Viyana) ve Köln

gibi fetih planı içindeki şehirlerdir. İlk üçü Macar, diğer ikisi Avusturya kralının taht şehirleri idi. Budin'in fethi üzerine padişahı Kızıl Elma'yı aldığı için tebrik eden şiirler yazılmıştır. Sâbit'in mısraı şöyle: *Kızıl Elma'yı tığıyla kim aldı şah dedim tarih*. Hayretî de der ki: *Çıktı bir sahibi kemal dedi ana tarih/Şahım Kızıl Elma'yı ayva ile doldurdun*.

Üç kıtanın birleştiği yerde devlet kurmadan evvel, Osmanlılar bunu millî vicdanlarında kurmuşlar ve bütün hamlelerinde o büyük ülkünün gittikçe uzaklaşan hudutlarına doğru atılmışlardır. Anavatana her taraftan genişleyen bir harita çizilmiş gibidir. Gönüllerdeki bu haritanın türlü istikametlerindeki büyük merkezlerine hep Kızıl Elma denmiştir. Ömer Seyfeddin'in 1917'de yazdığı *Kızıl Elma* adlı hikâyesinde Kanuni Sultan Süleyman, Kızıl Elma'yı "Hakkın beni gönderdiği yer" olarak tarif eder. Nitekim bu padişah arada bir askerlerin kışlıklarını ziyaret edip şerbetlerini içer, sonra bardakları para ile doldurur, ayrılırken "Kızıl Elma'da görüşürüz" derdi. Asker de "Destiye kurşun atar, keçeye kılıç çalarız, padişahım seninle biz, Kızıl Elma'ya dek gideriz" diye cevap verirdi. Yahya Kemal de bu ülküyle coşup şöyle söylemiştir:

Çıkdı Otranto'ya pür velvele Ahmed Paşa,

Tuğlar varsa gerekdir Kızıl Elma'ya kadar.

Kızıl Renk Murad Rengi

Kızıl renk ve elma eski Türk töresinde derin manalara sahiptir. Elma muradı ifade eder. Masallar "Gökten üç elma düştü" diye biter. Kızıl renk de murad rengidir. Bayrak kırmızıdır, gelinlik kırmızıdır, lohusa yatağı kırmızıdır. Kırmızı, her gün doğuşuyla dünyaya hayat ve ümit veren güneşin rengidir. Doğarken ve batarken altın top şeklindedir. Sadece Çingeneler değil, bütün Şark bu renge tutkundur. Eski düğünler oğlan evinden kalkan bayrakla başlardı. Tepesine kızıl bir elma yerleştirilen bayrak, düğün müddetince kız evine dikilir; sonra tekrar oğlan evine getirilirdi. Kızıl Elma aynı zamanda altın top demektir. Çünkü kızıl, altın için de kullanılır. Böylece harbin ganimet faslına da işaret ederek heyecanı kabartır, cesareti arttırır.

Yunan mitolojisinde de Atlas'ın dört kızı (*hesperides*) altın elma ağacını korur. Altın Elma (küre) her yerde olduğu gibi Türk mitolojisinde de cihan hâkimiyetini ifade eder. Halk kültüründe de bilinir ve dile getirilir. Destan şöyle: *Atam olur öğrendim ata binmeyi/Pirimden*

öğrendim kılıç çalmayı/Dilerim Mevlâdan Kızıl Elma'yı/Yan anam yan,
bana derler Genç Osman.

Saltuknâme'de Avrupa içlerine yapılan bir sefer anlatılır: “Bir ulu şehre çıktılar. Bir ulu kilise kapısı üstünde bir altın top dururdu. Pes anda Sarı Saltuk eğitti: ‘Bu nedir?’ Eğittiler: ‘Buna Kızıl Elma derler.’ Kasedetti ki o ulu altın topu indire. Hızır aleyhisselâm geldi. ‘Hazret-i Muhammed halifesi gele, o indire’ dedi.”

Bir de Alman efsanesi var: Kıyamete yakın Türkler Köln’ün altın elmasına (*golden apfel*) kadar gelip atlarını katedralin sütunlarına bağlayacak; ama sonra hepsi yok olacaktır. Buna Liechtenstein Kehaneti derler. Hatta Anadolu Felaketi’nden önce fazla coşkulu bazı Yunanlılar “Türkleri Anadolu’dan sürelim, ta Kızıl Elma’ya kadar” demişlerdi.

Hayalden Hayal Kırıklığına

Kızıl Elma, Yeniçeri Ocağı’nın bozulmasıyla hayal kırıklığına dönüştü. Şair bunu şöyle terennüm eder:

*Kızıl Elma kapusunu feth ederken nacağı,
Ne revâdır bozula Hazreti Bektaş ocağı.*

Son devirde Ziya Gökalp’in öncülük ettiği “Yeni Milliyetçilik” telakkisinde Kızıl Elma artık “Türk kavminin” cihan hâkimiyetinin sembolüdür. 1913’te yazdığı şiirinde şöyle der:

*Buymuş meğer Türk’ün Kızıl Elma’sı
Böyle demiş Oğuz Han’ın yarası*

Tarih boyunca hep batıya doğru olan Türk fetihlerinin yönü artık Orta Asya’yadır. Yani “Kızıl Elma Turan’dır” demek istenmiştir. Nehirlerin doğuya akanı makbuldür, ama şehirler hep batı yönünde büyür.